

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Gnoti Seautón, Sive Arnoldi Geulincs Ethica

Geulincx, Arnold

Lugd. Batav., MDCLXXV

De VI. Obligatione, §. 9.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48728](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48728)

Argumentum.

§. 8. De Quinta Obligatione.

Multa ferre, multa facere: alioqui enim non possum vacare conditioni vitæ, ita ut frugifera sit, & victum mihi proferat.

Quatuor puncta expenduntur, in quibus difficultates subeundæ sunt: primo in conditione viri docti: (ibi studendum, ibi mille tædia devoranda, invidia & censure subeundæ) secundo in conditione magistratus: (ubi vigiliæ, curæ, & pro omnibus his ingratiæ populi & sævitia) tertio in conditione humili & abjectâ: (ubi contemptus, paupertas & rigidum atque quotidianum pensum) quarto in mutatione conditionis (ubi insolentia & inassuetudo turbant & terrent, & mentem mille anxietatibus affligunt) in hæc igitur omnia obfirmandus animus.

§. 9. Sexta Obligatio.

Quintæ Obligationis additamentum, continet legem remittendi subinde

animum,
 1. Continet legem remittendi subinde animum. Quod ante

animum, ne is perpetuâ contentione frangatur: Gratiis subinde litandum est: ambulandum, vagandum: lusibus, jocis, amicorum fabulis & salibus indulgendum: epulandum, potandum, saltandum, & (ferè dixeram) desipiendum; ² sed (ut ait ille) in loco: Retro subinde animus in hæc

ante circa Obligationem tertiam diximus, nempe illam ridiculam videri iis, qui veræ Ethicæ naturam ignorant id multo magis obtinet in hac Obligatione sexta: vix enim risui temperant, cum hanc à nobis Obligationem cæteris Obligationibus annumerari vident, sciunt nempe se suapte sponte vacare huic Obligationi, vel potius iis, quæ hac Obligatione continentur, non tantum sa is, sed longe etiam plus, quam satis. Sed homines hi penitus ignorant Ethicæ naturam: nesciunt enim ad id nos obligari sæpe, ad quod etiam instinctu & cæco ductu passionum nostrarum abripimur, aliudque longe esse Obligationi operam dare, ac rebus, quæ Obligatione continentur. Sic aliud longe est, animum recreare, lusu, jocis, &c. quia Deus iussit, & non plus minusve quam iussit, aliud vero ludere & jocari, quia hoc gratum, quia hoc collibitum est, alterum probi viri, alterum puerilis & insani hominis est.

² Sed (ut ait ille) in loco.] Nisi enim hoc suo loco & tempore fecerimus, eveniet facile ut quantum nos oblectando impeditenti, quod officium nostrum remorari poterat, excutimus, tantum, aut etiam plus infanix nobis injiciatur, quæ nos impediat in officio nostro ritè exequendo (utpote ad quod sæpe existimatio aliqua & vulgi favor requiritur) victuque nobis comparando. Certè tam multum ex illâ infamia maioris accedere ad nos potest, quantum ex animi remissione delectationis & vigoris.

hæc ludicra recedat, ut deinde collectis viribus, & velut cursu concitatus, tanto fortiùs longiusque saltu se transmittat in seria: Contentior est arcus, quem postquam relaxatus fuerat, denuò contendimus. *Cum pueris Socrates ludere non erubescibat: & Cato vino laxabat animum curis publicis fatigatum: & Scipio, triumphale illud & militare corpus movit ad numeros:* Proba sunt hæc, & quæ deinceps usque ad finem Libri istius, Seneca subjungit; Hoc ægrè fero, malè materiatis ædibus (Tranquillitati Animi) malo fundamento (Philautiâ) subnixis, coronidem illam imponi: crede mihi, non ferunt; Nos illam coronidem domicilio, quod vitium non facit imponimus, domicilio facto tecto, cujus fundamentum est Deus: Tu relaxari vis, ut quod te turbabat, excutias: & hoc excutere, ne quid tranquillitati, aut potiùs Libertati tuæ, quam unice & tam impensè deperis, officiat: hic finis;

⁴ Nos relaxari volumus, ut mox intendi possimus, & muneri nostro pares esse: muneri pares esse volumus, ut suppetat quo vescamur: vesci volumus, ut vivamus:

³ *Tu relaxari vis.]* Ad Senecam hæc verba digeruntur.

⁴ *Nos relaxari volumus.]* Ist hæc verba ponuntur in personâ boni viri, & nostram sententiam sequentis.

mus: vivere volumus, quia Deus voluit: non amplius id volumus, ubi ipsum id non amplius velle resciamus. Et ita quidem nos affectos esse, ad libertatem nostram facit; nos verò ad libertatem nostram illa non facimus: liberi erimus si ista faciamus; non si, ut liberi simus, ista faciamus: si enim ista fecerimus, ut liberi simus, hoc ipso non liberi, sed servi nostri erimus, nobis ipsi serviemus, quæ durissima est & deplorata servitus: quid est igitur propositum nobis, quo intueri, & quocursum nostrum dirigere debeamus? Deo obedire: hic finis noster est, hoc satis est.

2. Verum enim verò, quod ante inculcabam, totam hanc ad perpendiculum exigendam esse structuram, id jam iterum iterumque inculco: Nam si superiore aliquâ contignatione protuberante, totum Virtutis domicilium deforme sit & caducum: quantò erit hoc magis inconcinnum & indignum, si ampla nimis ac insana

6 coro-

s Iterum iterumque inculco.] Justitia hic iterum inculcatur, ut scil. non plus, non minus faciamus, quam finis ille requirat, in quem hæc Obligatio tendit: animus ergo recreandus est, ut officio nostro pares esse possimus, proinde nec plus, nec minus recreandus est, quam ad officii convenientem executionem necesse sit: si plus minusve à nobis fiat, non officii ac Obligationis ratio illa fuerit, quam habebimus, sed libidinis nostræ.

6 coronis, quæ ornatui esse debebat, sit oneri, & vasta sua ac velut ingrata mole subjectis ædibus, quibus suffulciri debet, ruinam minetur? Tantum igitur inter amicos (nam sic loqui solemus) desipendum est, quantum ad sapiendum satis est: tantum

6 Coronis.] Hæc Obligatio rectè coronidi assimulatur in ædificio: cum præcedentes Obligationes velut contignationes quædam fuerunt in hoc virtutis domicilio: est enim hæc sexta Obligatio ultima earum, quæ in secunda Obligatione fundantur. Ad hæc valde accidentaria est hæc Obligatio, nec per se, aut nomine suo à præcedentibus Obligationibus trahitur (sicut coronis in domo magis est ad ornatum, quam pro necessitate) tantum enim locum habet, quando aliis expediri negotium non potest: si quis enim in officio suo exequendo remoram non patitur à mæstitia, torpore, & similibus animi affectibus, aut patitur quidem, sed per se ipse facile perrumpat, negligat, & quasi sub pedibus conculcet, si quis, inquam, tanto animo est, nil opus est ei hæc sexta Obligatio, non incumbit ei animum recreare, ut qui per se satis firmus sit & constans. Priores autem Obligationes magis necessario & veluti suo nomine à se invicem trahuntur, velut edendum esse, si vivendum sit: Et conditionem quærendam, si edendum sit, & ferenda multa, si conditio tenenda sit, prorsus necessarium est: sed si ferenda sint multa, recreandum subinde esse animum non ita necessarium, cum fieri possit, ut is aliunde satis firmus & robustus sit ad ferendum, nec indigens refocillationis, quæ debilibus tantum & infirmis debetur. Et quod hic ita tangimus, rationem præbet subinde bonis hominibus, cur hæc Obligationem primâ fronte, & antequam rite examina- rint, minus probandam esse censeant.

tantum remittendus animus, quantum opus est ut contendere melius possit: tantum genio indulgendum, quantum par est, ut ille torpori, mœrori, cæterisque quæ in officio nos irretiebant, impedimentis per-rumpendis sufficiat: Aliquid ultra quære-re, rursus est se quære, & è Virtutis æ-dificio desilire: tanto periculosius, quanto jam in illud ⁷ ascendebamus altius.

3. ⁸ Sed jam dudum observat me Phi-laretus, videtur interpellare me velle: Quid, inquit, jam inter improbos & probos interest? si & hi genio indulgeant & isti, se pariter ludant, debacchentur, pergræcentur: Improborum hoc mihi videbatur, genio suo indulgere; proborum verò, genium suum de-fraudare. ⁹ Sæpe equidem, Philarete, L probi

⁷ Ascendebamus altius.] Alluditur iterum ad in-stitutam jam sapius comparisonem, nempe hæc sexta Obligatio coronis est in virtutis domicilio, oportet enim altè ascendisse & longè in virtute profecisse, qui ad hanc Obligationem pertingit, tantum enim hæc occurrit Obligatio, cum cæteras jam absolvi-mus, & quasi prætervesti sumus. Si ergo in hac sexta Obligatione lapsus sit, periculosus ille sanè, nam ex alto lapsus ille est.

⁸ Sed jam dudum observat me Philaretus, videtur interpellare me velle.] Objectio est ex eo, quod hæc sexta Obligatio tollere videatur discrimen inter bo-nos & malos, sic scil. ut illos internoscere non pos-simus.

⁹ Sæpe equidem.] Responsio facilis est ad obje-ctionem.

probi ac improbi paulum distant externis actionibus; animi sententiâ semper immanè distant: Improbi ex proposito indulgent genio; probi ex causa: improbi, quia lubet; probi, quia jubet Deus. ¹⁰ Et bene sensisti, Philarete, proborum hoc esse, genium suum defraudare: Dictum inopinatum & mirabile tibi imprimo: Dum genio suo indulget vir bonus, tum vel maximè genium suum defraudat: non enim indulget genio suo, quia hoc amat (potius hoc oderit) sed quia hoc debet; Atqui sicut qui medicum adit, pharmaci bibendi causâ, non id facit, quo Pharmaceutum bibat, sed quo sanus sit: item mercator

actionem illam nimis quam levem & popularem, quæ tamen quamplurimis in ore est. Respondetur itaque bonos differre ab improbis intentione, non vero tantopere actionibus externis, ut inficetus quidem ille versiculus, sed verus:

Quicquid agunt homines, intentio judicat omnis.
¹⁰ *Et bene sensisti.*] In actionibus attendendum esse ad finem ultimum admonetur, is enim speciem dât actioni seu effectui in genere moris, & rectè Aristoteles; qui furatur, ut habeat copiam uxoris alienæ, non fur, sed adulter est: sic etiam qui animum recreat, ut Deo pareat (quomodo autem hoc agendo Deo parere possimus, satis patet ex continuâ harum Obligationum catenâ) non recreationis suæ, sed Divinæ legis amator dicendus est, uno verbo, non recreare se, sed Deo parere dicendus est, cum proprie loquimur, ut cum merces projicit in mare mercator, non tam hoc agere, quam se salvare dicendus est.

tor in Indiam fortè navigans, qui subortâ tempestate, merces suas ejicit in mare, non id facit, quo eas ejiciat, sed quo salvus sit: Sic vir bonus, qui tantùm ideo indulget genio, ut Deo pareat (alioqui non indulturus) non genio suo indulgere, sed Deo parere, & genium suum (ut elegans & verum hic adagium est) defraudare dicendus est.

4. *Instare Philaretus, imo, ut video, expoſtulare mecum. Scita sunt iſta, ſubtilia, & Scholæ potius accommodata, quam vitæ. Sed dic, ſodes, quilibet jam bonus*
L 2 *erit?*

[*Instare Philaretus.*] Cum objectio prima in eo potissimum, quod positâ sexta Obligatione, boni & mali inter se non differrent (cui objectioni responsum est eos *formaliter* differre, seu quoad intentionem, quæ est velut forma actus moralis; etiam si *materialiter* sæpe non multum differant: *materialiter* quoad actiones & operationes præsertim externas, quæ sunt veluti materia ipsius actus moralis) hæc vero altera objectio in eo potissimum versatur, ut ostendatur sextâ hac Obligatione positâ, discrimen esse sublatum penes quod nos ipsi inter bonos & malos distinguere possimus. Et huic secundæ objectioni respondetur tripliciter. Primo: non multum id referre, si nos bonos ac malos internoscere non possimus. Secundo, quod etiam hac sextâ Obligatione sublatâ, æquè difficilis futura nobis sit inter bonos & malos discretio. Tertio, denique quod etiam positâ hac sextâ Obligatione, aliquatenus tamen adhuc possumus inter bonos & malos internoscere, quia licet idem agant sæpe, aliter tamen hi, quam illi agunt.

erit? Cum enim cuticulam curare instituit, cum saltabit, cum ineptiet, Dei (nam Dei esse dicebas) præceptum obtendet. Quis Disciplinæ tuæ sectator probos iam & improbos, quos ita promiscuos habes & confundis, internoscet? Bona verba, Philarete, bona verba. Mali cum simulant virtutem, non sunt boni; sed eo peiores, quod simulent, & fucum faciant: divinas leges commensationibus & libidinibus suis prætexant: quid juvat prætexere? sub prætextu scelus est. ¹² Sed ita larvatos internoscere non poterimus: quid nostra interest: num nos ipsi sic larvati simus, facile intelligimus, id nostra interest. ¹³ Enimvero, Philarete, si totam vivendi rationem, austeram, rigidam, sine ulla relaxatione contentam (quod nefas est) præscripserimus: putasne te jam melius probos inter ac improbos

¹² *Sedita larvatos.*] Ecce prima pars responsionis hic incipit, nempe non referre, si internoscere non possimus bonos & malos, hoc satagendum esse, nos ipsi ut boni sumus. Unde qui tantopere solliciti bone sint an mali, quibuscum iis agendum est, ipsi plerumque non admodum boni sunt, officium tuum facile exequi poteris sine tali notitia.

¹³ *Enimvero Philarete.*] Ecce secunda pars responsionis, nempe sublatâ sextâ Obligatione non minus difficilem fore inter bonos & malos delectum: eò quod austeritatem & odium recreationis quam scientissime fingere.

probos internosciturum? falleris: felicius
 hic simulant & dissimulant: inamœnam il-
 lam fabulam, mæstâ facie, caperatâ fron-
 te, fortibus oculis, districtâ in optimum
 quemque censurâ, ad vinum saltant olim
 & hodiè tot personati nebulones: Eidem
 vino fortè succensi, per tegmen suum
 translucent: nam rectè dictum est, *In vino*
veritas: & non nisi vir bonus, qui nun-
 quam non patet, hïc bene patet: solus
 ille *ἀπίπτος* illud & decorum servat: non
 facturus detrimentum (quod olim de Sci-
 pione tripudiante Seneca dicit) etiamsi ab
 hostibus suis spectaretur. ¹⁴ Quin secer-
 ni, si opus est, boni à malis, & internosci,
 etiam in his animi remissionibus & oble-
 ctamentis facile possunt: quamvis enim
 in his idem sæpe & mali & boni faciunt;
 aliter tamen hi ac illi faciunt: boni, tam-
 quam non facturi, nisi juberentur; mali,
 tamquam facturi, etiamsi vetarentur: bo-
 ni, tamquam aliud agentes; mali, tam-
 quam id unum agentes: boni, tamquam
 advenæ, & aliò properantes, mali, tam-
 quam indigenæ, & mansuri: boni capiunt
 voluptatem; mali captant: boni capiunt
 L 3 volu-

¹⁴ *Quin secerni*] Ecce tertia pars responsionis,
 nempe internoscere posse nos inter bonos & malos,
 etiamsi enim idem agant, aliter tamen agunt,

voluptatem; mali voluptate capiuntur: Putas hæc omnia dissimulari posse, Philarete? nihil horum ad oculos, ad os, ad manus, ad totius corporis ambitum manare.

§. Atque hæc sunt leges, quæ hinc abeuntem me, & hinc versantem dirigunt: præscribunt moriendi mihi vivendique normam: Nam exitus meus seu mors in duabus prioribus Legibus directè versatur (1. *Cum vocor, exire non gravatè*: 2. *Nisi vocor, non exire omnino*) Conversatio mea seu vita versatur in tribus vel quatuor reliquis legibus (3. *Corpus reficere*: 4. *Vita institutum aliquod sequi*: 5. *Multa hic ferre, multa facere*: 6. *Inter cætera, animum subinde relaxare.*)¹⁵

¹ §. 10. Septima Obligatio.

Quærendum restat, num ab Humilitate etiam Lex aliqua manat, quæ versatur

¹⁵ Sextæ Obligationis Argumentum est hic numerus quintus.

¹ Septima Obligatio tum hic, tum in quinta præcedenti §. insinuatur divisio Obligationum, ut quædam circa mortem (quales sunt duæ primæ Obligationes) quædam circa vitam (quales sunt tertia, quarta, quinta & sexta) quædam circa nativitatem (qualis est hæc septima) versentur; omnis enim Obligatio hominis versatur circa huc venire, hic esse hinc abire breviter, circa *huc, hic, hinc*.